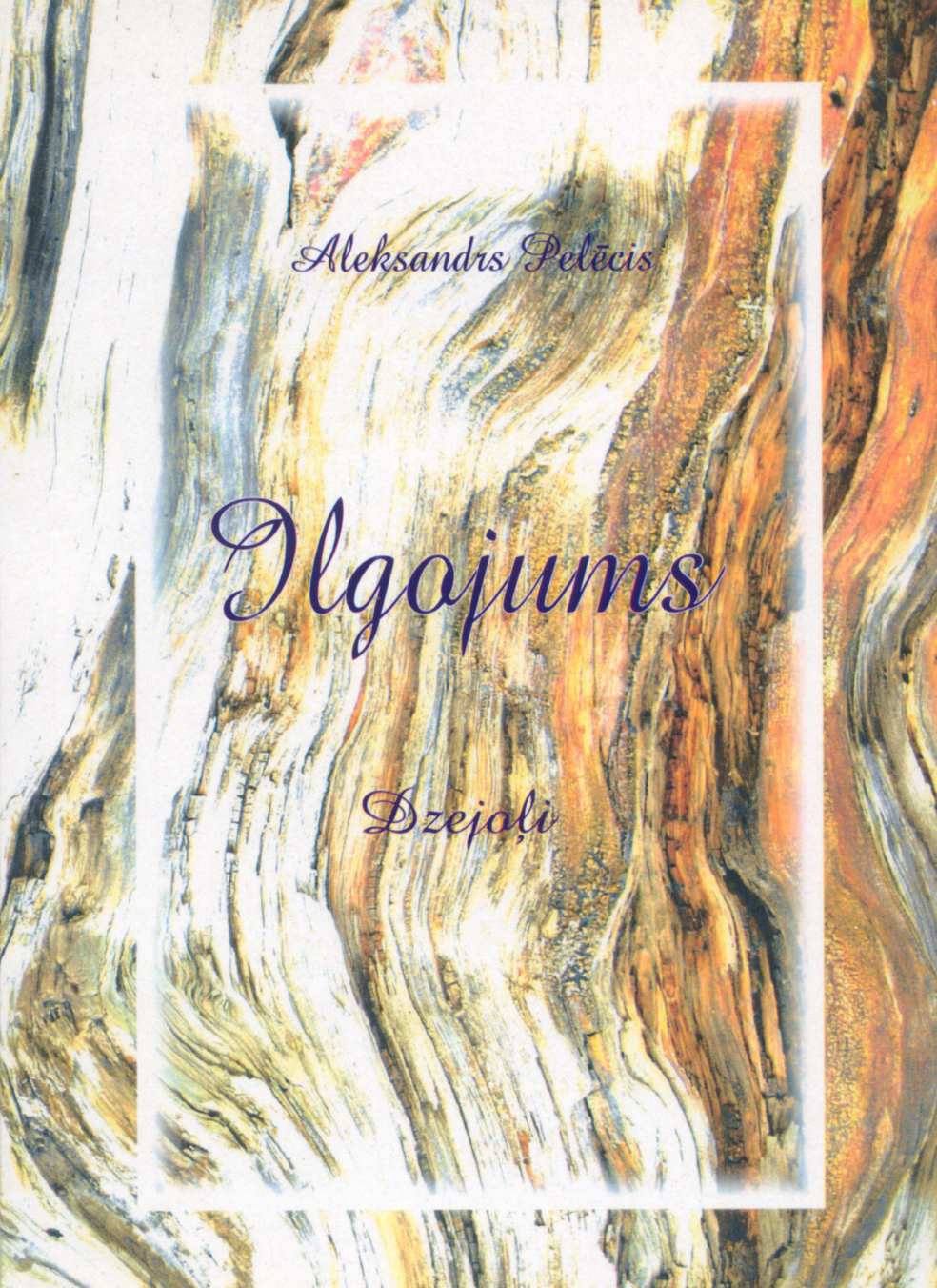

Aleksandrs Pelēcis

Ilgajums

Dzejoļi

Aleksandrs Pelēcis

ILGOJUMS

Aleksandrs Pelēcis

Olgajums

Dzeja

UDK 821.174-1
Pe-863

Lucijas Ūuzānes tekstu atlase
Korektors Zigurds Kalmanis
Andas Arbidānes iekārtojums
Vāka noformējumā izmantots
Latvijas Etnogrāfiskā brīvdabas muzeja teritorijā novietotā
Zauskas priedes stumbra faktūras fotoattēls

Publicēšanas tiesības pieder biedrībai
«Aleksandra Pelēča lasītava»

ISBN 978-9934-8088-2-1

© Andas Arbidānes mākslinieciskā izveide
© Aleksandra Pelēča lasītavas izdevums

CELĀVĀRDI

Galvenais nav pazudis:
Nebeidzams ir ilgojums!

Atskatoties uz dzejā noieto ceļu, uz savas dzīves un daiļrades pacēlumiem un kritumiem, Aleksandrs Pelēcis 1986. gadā veidoja dzejoļu krājumu ILGOJUMS. Viņš gribēja pateikt iepriekš neiespēto (cenzūras izkropļots krājums LAPEGLE iznāca 1977. gadā, TALSU LEĢENDAS – 1980., izdošanai jau bija pieņemts krājums SPĪTĪGAIS OSIS – 1987.).

Sagatavoto krājuma ILGOJUMS manuskriptu autors aiznesa uz LPSR izdevniecību Liesma, bet saņēma noraidījumu ar piebildi, lai protot kaunu. Viņam, Aleksandram Pelēcim, tik bieži publicēties nepieklājoties.

Toreiz, 1946. gada sākumā, kara izpluinītajā Rīgā un aresta draudos Aleksandrs (viņam tad bija tikai 26. dzīvošanas gads) slēpās medicīnas studentes Terēzes Lankaronskas dzīvoklī, kur bija norunāta tikšanās ar „princesi Mirjamu”. Tur viņš uzrakstīja dzejoļu ciklu SPĒKA ZĀLES. Uz manuskripta lapām vēl nebija nožuvusi tinte, kad durvīs atskanēja čekistu klauvējiens... Uzrakstīto konfiscēja, bet palika uzmetumi, kur vārmās skanēja mīlestības reibums, liktenīgā nolemtība un mūža uzdevums. Nav brīnums, ka dzejnieks pēc četrdesmit gadiem atkal vēlējās atgriezties to brīžu izjūtās.

Tas bija lielo cerību laiks. Kaut arī septiņus gadus mētāts izdevniecību plauktos, beidzot iznāca krājums „Lapegle”. Autoram šķita, ka nu aizdarītās durvis atvērsies un viņš brīvi nokļūs pie lasītājiem. Tāpēc iztēle pārtapa ritmiskās rindās, tikpat kvēlās kā jaunībā. No šīs jūsmas tikai daži dzejoļi vēlāk būs krājumos „Talsu leģendas” un „Spītīgais osis”. Pārējie gaidīs manuskriptu lapās.

Pēc ilgas gaidīšanas 1984. gada nogalē, caur daudziem sietiem izberzta, iznāca „Alūksnes grāmata” – par Aleksandra bērnības pasauli Latvijas malienā. Nakts murgu uzjundīta, arvien biežāk uzplaiksnīja vēlēšanās: ak, kaut varētu pacelt augšā tos gadus, kas izdega Argas stepēs, Taišetā un Tāļajos Austrumos. Nez, vai jebkad izdosies! Bet senie iespaidi nedeļa miera,

tie pārtapa dzejoļos.

Kad krājās gadi un sirds arvien biežāk klauvēja aritmijā, viņam nekas nebija beidzies. Vēl priekšā virsotnes un lielā ilgošanās. Arī Mūžībā savs patvērums, jo – nevar būt, ka mums, cilvēkiem, tikai viena dzīve.

Joprojām pastāv Vielas nezūdamības likums, kas liek mums kopā ar Aleksandru viņa 90. gadskārtā atgriezties Laikā un Telpā.

Biedrība „Aleksandra Pelēča lasītava” Talsos.

Aleksandrs Pelēcis ciematā “25. kilometrs” pie Sibīrijas dzelzceļa Sivaku stacijas, kur savā mītnē iekārtojis gleznu “galeriju”

Saruna ar dzejnieku

– Un kāds tad Starojums
Bij zemes laikam tavam,
Kad bieži saule tumst
Un naktīs zvaigžņu nava?

– Ak: Mīlestība vien
Man visur līdzī gāja,
Un tādēļ mūžudien
Pār ceļu gaisma krājās!

– Bet odzes šņākoja
Un indes zobus cirta –
Ja maizes nebija,
Ko līdzēs zelta cirta?

– Lai arī bija tā,
Par to man maza bēda.
Pat purva dumbrajā
Uz ciņa Viņa sēdās!

Ar Viņu Starojums
Man visur līdzī gāja,
Ko vēlū arī jums,
Kam sapņu pilna māja!

Spēka zāles

Izsūtīto latviešu grupa Sivakos.
Aleksandrs Pelēcis ar kaķēnu klēpī

Nakts spoku silā

Aiz baltas miglas avoti mieg.
Nakts ir kā izmisis alnis,
Kurš lēnām rāvainā akacī stieg
Starp ziedošu vaivaru kalniem.

Vai tu zini, cik grūti tā iet:
Ar pazemes dvingu vaivari zied.
Vai tu apjaut, cik viegli tā zust:
Sūna ir valga, klāj migla akačus.

Pār melnu izdegu gāršā dzird
Putni cits cita dvašu –
Vai šai brīdī vien putna sirds
Pukstētu pretī tev baigumā plašā?

Tā pār koku, kas negaisā sviests,
Elso viesulis sagriezies –
Kā šai stundā pār tevi gumst
Aklā klajuma negantums.

Vai tu vēl zini, ka neievils
Itin kā strauju alni
Tevi šai naktī spoku sils
Slīkšņā starp vaivaru kalniem?

Nodegusi pilsēta

Liels padebešu dusmu mērs
Pār taviem dārziem liesmas svieda.
Un rāsas vietā degošs sērs
Ik kokam veldze bij un ziedam.

Nu baisu ēnu mesi tur
Pār tavu namu graustiem veļi.
Uz senām vietām klīst tie šurp
Iknakt pa aizbirušiem ceļiem.

Sauc drupās ārprātīgais kāds
Pēc nokavētās satikšanās:
– No kapa piecelies un nāc,
Lai jūtu skūpstā trūdu tvanu!

Vairs tikai vējam līksmē elst,
Pār drupām deju svelpjot spokiem,
Pret debesīm kad stumbrus cels
Kā mēmu apsūdzību koki.

Kraukļu mese

Mēs, melnie posta karakalpi,
Šo nakti sapulcējamies,
Kad raganlaiks, kad šausmās mēness
Aiz padebešiem paslēpies.

Pils akmeņos, kur čūskas lodā,
Kur sikspārņi un krupji mīt,
Mēs atgriežamies vēlvienreizi –
Senseno varu izbaudīt.

Mēs nesam līdzī trūdu dvingu,
Lai dzīvo sirdis bailēs gurst,
Kad spokoties no veciem kapiem
Mūs pūces skarbaiss sauciens burs.

Un tad nāk pilskungs pats no elles –
Pa sagruvušām kāpnēm steidz,
Ceļ viesiem pāri praulu lāpu
Un pusnakts meses runu teic:

– Šai stundā, brāļi! – ķērc viņš skarbi –
Mums atkal pieder lauks un pils,
Lai asinis, ko kādreiz dzērām,
Nu aprimušās sirdīs silst!

Lai tie, kam kapos nebij miera
Par to, ka posta vēl par maz,
Ar visu zemju maitu putniem
Šai dzīru stundā saķērcas!

Vai vējš tur, izsprucis no elles,
Pār ļaužu mītnēm negants kauc?
Nē – tās ir mūsu dzīru dziesmas,
Kam laiks līdz pirmiem gaišiem ļauts.

Raganas smieklī

Spoku sila tumsībā
Zila odze dzīvo –
No tā viņas dzīvībai
Indes skaudrais sīvums.

Šausmās acis aizsedziet,
Meitenes un sievas!
Ragana jums garām iet
Siltu sauli nievāt.

Spoku sila tumsībā
Mīl tā pašu velnu –
Tas kā sunešs padevīgs
Viņai ēd no delnas.

Piesargieties, pādrošie,
Pekles kāzas traucēt!
Nemēdz viesi nelūgto
Sila burve saudzēt.

Jo pret nakti tumšāko
Smejas smieklus baigus
Tā par tiem, kam neredzēt
Mūžam saules vaigu.

Jāņu vainags

Par to, ka mani sargā tu
Ik ceļā, kuru eju –
Reiz vēlos dziesmā pacelties,
Kā ceļas kalns pār leju.

Tās gaismas dēļ, kas līdz tev nāk
Un ko tik dziļi alku –
Pār tevi gribu noliekties
Kā vējš pār ziedu smalku.

Lai avots slāpes nedzesē,
Kopš zinu tevi esam –
Man tava mīlestība nu
Kā Jāņu vainags nesams.